

A VITEN ØKONOMI

En økning i oljeprisen øker sannsynligheten for væpnede konflikter i land som produserer oljen på land.

Det er motsatt i land som produserer oljen til havs.

Skaper oljepenger krig?

Mens inntektene fra havoljen først og fremst tilfaller staters sentralmyndigheter, kan opposisjonsgrupper mye enklere tilegne seg inntektene fra landoljen – og skape konflikt.
FOTO: SHUTTERSTOCK/NTB SCANPIX

Jørgen Juel Andersen
førsteamanuensis,
Institutt for
samfunnsøkonomi
ved Handelshøyskolen BI

Hvert år dør omkring 50.000 mennesker i væpnede konflikter og borgerkriger. Mange av konfliktene finner sted i oljerike land.

Sammenligner vi konfliktnivåene på tvers av oljerike og oljefattige land, ser vi at det er mer konflikt i de oljerike landene. Et mindre kjent mønster er at konfliktene oftere er knyttet til oljeproduksjon på land enn til havs. Konfliktene i Syria, Nigeria, Irak og Colombia er noen eksempler. Men, er det oljen, og det at den befinner seg på land, som skaper disse konfliktene? Og, hva er i så fall grunnen til at olje på land fører til mer konflikt enn olje til sjøs?

Dette er tema for studien «Oil and Civil Conflict: On and Off (Shore)» som jeg har gjort sammen med forskerne Frode M. Nordvik og Andrea Tesei.

Konflikt og oljeavhengighet

Sammenhengene mellom olje og konflikt er vanskeligere å studere enn man kanskje

skulle tro. Konflikter ødelegger infrastruktur – som veier, flyplasser, skoler, sykehus og fabrikker – slik at landets produksjon og inntekt reduseres. Oljeinntektene som andel av total inntekt blir da høyere. Men dette betyr at konflikter forårsaker oljeavhengighet og ikke omvendt. Eller, historiske forhold i land (som korrupsjon, svake institusjoner, eller kultur) kan skape både konflikt og oljeavhengighet. Konfliktene er da forårsaket av disse forholdene og ikke av oljen.

Oljepris avgjør

Hvordan kan vi løse opp denne floken av mulige årsakssammenhenger? En nøkkel er å finne en kilde til variasjon i lands oljeinntekter som ikke er bestemt av interne forhold i landene. Den internasjonale prisen på olje er en slik nøkkel. Oljeprisen er hverken bestemt av spesifikke konflikter eller forhold i hvert enkelt land.

Vi kombinerer derfor verdensmarkedsprisen på olje med informasjon om hvor oljen befinner seg, i 132 land fra 1962 til 2009. Et hovedfunn er at en økning i oljeprisen fører til en betydelig økning i sannsynligheten for konflikt i der oljeproduksjonen er landbasert (som i Irak), men en betydelig reduksjon i konfliktsannsynligheten der oljen befinner seg til sjøs (som i Aserbajdsjan).

At en økning i oljeprisen demper konflikter når oljen produseres til sjøs er kanskje

det mest overraskende resultatet. Dette kan imidlertid forklare hvorfor mange tidligere studier ikke har funnet en robust sammenheng mellom olje og konflikt: de motsette virkningene kansellerer hverandre ut i gjennomsnitt.

Hvorfor har olje til lands og til sjøs motsette virkninger på konflikt?

Vår hovedhypotese er at mens inntektene fra havoljen først og fremst tilfaller staters sentralmyndigheter, kan opposisjonsgrupper mye enklere tilegne seg inntektene fra landoljen. Det er for eksempel enklere for opprørsgrupper å plyndre installasjoner på land enn til havs. Opprørerne kan så bruke gevinsten fra plyndringen til å finansiere konfliktaktiviteter, slik tilfellet er med IS (den Islamske Staten) i Syria og Irak.

For å teste denne hypotesen bruker vi informasjon om styrkeforholdet mellom opprørsgrupper og regjeringsstyrker i så godt som alle konfliktlandene i datasettet vårt. Vi finner at når inntektene fra landbasert produksjon øker (fordi oljeprisen øker), blir opprørsstyrkene relativt sterkere, og konfliktnivået øker. Når inntektene fra havoljen øker, derimot, vinner regjeringsstyrkene terreng slik at konfliktnivået dempes.

Lokalisering av olje

Det er mange grunner til at oljerikdommen i Norge ikke har ført til voldelig konflikt,

som for eksempel våre demokratiske tradisjoner og sterke politiske institusjoner. Kanskje noe av grunnen også er at oljen vår befinner seg til havs.

For land som i utgangspunktet er på grensen til konflikt, kan imidlertid lokaliseringen av oljen ha helt avgjørende betydning. Kanskje dette er noe å ta hensyn til for norske oljeselskaper som opererer internasjonalt, i land preget av konflikt?

Les mer på nett

Viten er Aftenpostens satsing på forskning og vitenskap, der forskere fra hele landet bidrar med artikler, debatt og essays. Du kan lese en rekke aktuelle artikler på ap.no/viten

Vil du bli Viten-forfatter?

Vi søker forskere og akademikere innen alle fagfelt som vil skrive om egen forskning eller formidle aktuelt vitenskapsstoff.

Kontakt Jeanette Sjøberg,
js@aftenposten.no